

Illés György

Juhász Gyula Szakolcán

(Skalica)

Szakolcán a Morva mentén, Nyitra megyében élesen fúj a szél, s hosszan szól a szomorú határszéli harangszó. Juhász Gyula félszáznál több szerelmes verset írt Szakolcán, lírájának kiemelkedő darabjait. Itt születtek az Anna-versek is.

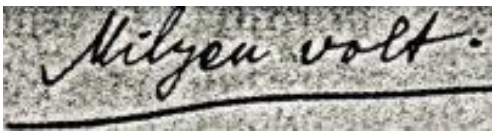
Legjobb barátja, Mitták István ügyvéd, a férfikompánia feje, magával ragadta Juhászt, mulatoztak, ahogyan Szakolcán lehetett. A költő gyakran sétált a hársfasorban, fel-alá járkálva várta Mittákot. Ha ismerős jött, megemelte kalapját, kényszeredetten mosolygott. Nagyon ügyefogyottnak látszott, azt mondták, fél a nőktől.

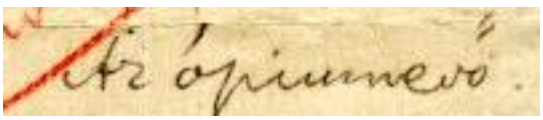
A szakolczai kir. kath. főgimnázium és a Johanneum internátus

Csak Hamarnétól nem félt, annak udvarolt, olthatatlan vágyakozással. Viszonzatlanul. Van egy Juhász-vers, amely a szakolcai asszonyélményeket mondj el: *Pedig be szépek vagytok, büszke szépek, / mint hattyú, kócsag, úgy lebegtek el, / Ti gyönyörű és múló jelenések…*

– Nem volt szomorú Szakolcán, jól érezte itt magát, higgye el – bizonygatja kísérőm, a helyi könyvtár vezetőnője.

Jó hangulatban lehetett abban a két évben, mikor Szakolcán tanított, hiszen annyi kitűnő verset és prózát írt. Soha ilyen termékeny két éve nem volt, sem előtte, sem utána. S mellékesen jókedvvel és minta-szerű gonddal látta el tanári feladatait; önképzőkört vezetett, osztályfőnök volt, előadásokat tartott a nagyközönségnek. Sose panaszkodott fejfájásról Szakolcán.

Nevelői becsvágy élt benne, szerették is a diákjai, kivétel nélkül rajongtak érte, zokogtak, mikor 1913 júniusában búcsúzott tőlük. A szlo-

vák diákok különösen szerették. Juhász melegen érdeklődött a szlovákság iránt, még Blehót, a népvezért is felkereste.

Volt egy-két tanártársa, aki nem szívlelte Juhászt. Varannai István például gyűlölte. Az volt a költő nagy szerencséje, hogy Resch Aurél igazgató felismerte nagy tehetségét, s mindent megtett, hogy Juhász jól érezze magát Szakolcán.

– Félt az asszonyoktól! – a könyvtár vezetőnője nem tud a témától elszakadni. Suttog, majd hirtelen feltör a hangja, meg-megáll, kirakja emlékeit, mintha kártyát rakna az asztalra, régi történeteket mond el. Mintha szalmavirág rezegne előttem. Nézem a mesélő arcát, hogy megifjodott. Nem hiszem el, hogy negyven éve vezeti a könyvtárat.

Nagyapám többször látta őt. Kislánykoromban emlegette: *Nézd, az a tanár ott Juhász, a híres költő* – így beszéltek a háta mögött. Mindig sötét ruhában járt, fekete keménykalap a fején, kezében összecsavart esernyő. Kottek úrhoz, a fodrászhoz tartott.

Félt az asszonyoktól, senkit sem mert megszólítani, csak feltűnt, aztán elfutott, ki az erdőbe vagy legalább a Kálváriára, egyedül kószált.

De Hamarné, attól bezzeg nem félt. Egy tavaszi hajnalon – amikor hazatértek a présházi éjjeli mulatozásból – nagy társaság előtt, a Főtéren, Hamarék házánál, letérdepelt az asszony előtt. Boros állapotban bátrabb volt, nem törődött tanári mivoltával, csak úgy lehet ezt megérteni. Csakhogy Hamarnénak nem Juhász Gyula kellett!

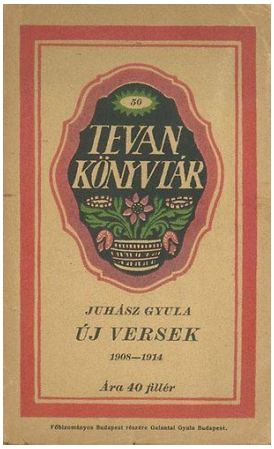

A Gvadányi-önképzőkörben műsoros esteket szervezett. Ilyenkor alig ismertek rá. Csodálatos módon szórakoztató volt, szellemes és kedves férfi, még élcelődött is. Hamarnét kereste, izgett-mozgott a széken, leste az ajtót, szeretett volna felkelni és körülnézni, de nem mert. Feketében volt, fehér ing, vastag fekete nyakkendő s a heves izgatottság. Fülei kipirosodtak, izzadt a homloka.

– Nem is képzeli, milyen különös volt ez az ember – állítja a könyvtárosnő.

Szerette a bort és bírta is. Már rovom is a papírlapra, amit a szakolcai vörös borról írt:

Vörös függöny mögött ködös éjben
Csak isznak ők s a mély pohárba néznek,
Melyben vörös bor csillog tompa fényben,
Bora búnak, vigasznak és veszélynek.

A könyvtárosnő egy vékony kis sárga kötetet hoz elő, Juhász Gyula *Új versek* című könyve, a Szakolcán írt költemények. Aztán sorra veszi volt diákjait, egykori tanártársait. Csapkay Sándor, aki Juhásszal együtt dolgozott, az önképzőkört is egy évig közösen vezették, Győrött halt meg. Resch Aurél kivándorolt Torontóba, Dégay Zoltán, Juhász kedvenc szavalója Pozsonyban lett színész. Bodnár Lajos, a fizikatanár gyakori sétálópartnere volt, Juhász után beköltözött az Újvári-lakás hónaposszobájába. Talán ő ismerte legjobban a költő szakolcai magánéletét. Ismeretlenül halt meg a pesti Józsefvárosban, egy régi lakás udvari szobájában…

Megtaláltam Juhász Gyula szakolcai főgimnáziumát, ma szlovák tanintézet működik benne. Kerestem a Gvadányi-önképzőkör könyvtárát, de eltűnt, elveszett.

A könyvtárosnő – milyen kegyetlen az idő, fosztogat, akár egy útonálló. Viseltes, nagyon régi ruhában jár. Arca nyugodt, előkelő. Szeme fölragyog, amikor ezt mondja:

– Szakolca Juhásznak csupa édes hangulat volt.

S ahogy beszél, odalép hozzánk a költő napfény szőtte szellemalakja, hisz ebben a régi bibliotékában a szenvedélyes könyvolvasó Juhász Gyula mindig otthon érezte magát. Kék, fényes ég derül a könyvtári udvar felett, de én a költő „halkan aláhulló” szakolcai hóesését látom, hatszáz itteni napját, amikor örökké tartó hűséget fogadott egy tájhoz:

Ma hull a hó és álom hull a hóban,
Bólint a láng az üres kaszinóban…

Egy másik versében „ég és föld határán” érzi magát Szakolcán, a végtelenség zenéjét hallja. Néha „ködvárnak” nevezte ezt az állomást, mégis a szakolcai Béka utca kis szobája az egyedüli hely volt, ahol még Szeged előtt kiteljesedett Juhász Gyula művészete.

Öt órakor a könyvtárosnő fölállt, bezárta az ajtót, kezét nyújtotta, ígérte, írni fog, ahogyan érzelmesen eltűnő emberek szokták ígérni. A küszöbön felcsattant a hangja:

– Nagy költő volt Juhász Gyula! A halhatatlan Anna-verseket Szakolcán írta!